

Boekbesprekingen

C. Sanders, L. K. A. Eisenga, J. F. H. van Rappard, *Inleiding in de grondslagen van de psychologie*. Serie: Psychologische Monografieën. Deventer, Van Loghum Slaterus B.V. 1976, XV + 400 pag. f 48,50, ISBN 90 6001 325 5.

Deze driemans-studie is primair bedoeld als leerboek voor het prekandidaatsonderwijs, met name de propaedeutische. De schrijvers realiseren zich echter wel dat het 'een vrij lijvig boek geworden is waarin niet alle onderdelen een even elementair karakter dragen'. Zij spreken dan ook, in het Woord Vooraf, de hoop uit, dat het verzamelde materiaal 'gedurende de hele studie kan functioneren' en dat het boek 'ook daarna als naslagwerk gehanteerd kan worden'. Het boek bestaat uit twee delen: I *Systematische inleiding* (115 p.'s); II *De historische ontwikkelingsgang van de psychologie* (253 p.'s).

Een blik op de inhoud (en de registers) maakt meteen duidelijk, dat de schrijvers veel overhoop halen. Dat geldt al voor Deel I. Naast onmisbare standaard-onderwerpen – voornamelijk geconcentreerd in de eerste twee hoofdstukken (I. Wat is wetenschap? en II. De eenheid der ervaringswetenschappen en de plaats van de psychologie) treft men in hoofdstuk III (De formele en empirische wetenschappen) een oriëntatie in de logica aan, en in hoofdstuk IV (Wijsbegeerte en psychologie) een oriëntatie in de wetenschapsleer. Daarbij worden zeer veel ideeën besproken alsmede technische termen ingevoerd – en (te) kort toegelicht. Getuige onderwerpen als 'de paradigmatische visie op de wetenschap van Kuhn', 'het genuanceerd methodologische falsificationisme', 'researchprogramma's als herinterpretatie van paradigma', 'het constructivisme van Holzkamp', hebben de schrijvers vooral óók actuele informatie willen verstrekken, over de nieuwere (spiegel-)gevechten onder de wetenschapstheoretici. Bij-de-tijds is dit gedeelte wel; gemakkelijk uiteraard niet. Daarna volgt dan nog een korte paragraaf over 'psychologie en wijsgerige antropologie' (vijf pagina's), waarin o.m. 'het probleem van lichaam en ziel' en 'het substantiële versus het actualistische zielsbegrip' ter sprake komen.

In het historische deel is de veelheid van ideeën (en namen) uit de aard der zaak nog zeer veel groter. In het kader van deze 250 pagina's ideeëngeschiedenis-naar-oude-trant wordt, bij de bespreking van scholen en stromingen, aan het werk van zeker een vijftigtal denkers/onderzoekers uit het verleden (en heden) aandacht besteed. Van Descartes (rationalisme) respectievelijk Bacon (empirisme) af, loopt de lijst over figuren als:

Christian Wolff, Leibniz, Tetens; Locke, Hume, Berkeley, de beide Mill's, Reid, Bain; Kant; Herbart, Lange, Helmholtz, Fechner; Wundt en Titchener; Brentano, Külpe, Dilthey, Wertheimer; Spencer, James, Dewey, Angell, Carr; Watson, Hull, Tolman, Skinner, Lashley – en dan zijn we inmiddels terecht gekomen bij 'de behavioristen van de derde generatie: mediatietheorieën' (XIII, 5, p. 311). De deskundige lezer kan, op grond van de namen tussen de puntkomma's, de hoofdstukken-indeling wel ongeveer bevroeden.

Daarna komt dan nog hoofdstuk XIV: Enkele belangrijke ontwikkelingen in de contemporaine psychologie (p. 319–372) – opnieuw geen kleinigheid. Informatietheorie, prestatietheorie, cybernetica, decisietheorie; cognitieve psychologie, m.n. Piaget's structuralisme; mathematische psychologie (signaal-detectietheorie, besliskunde en speltheorie, leermodellen); computersimulatie en kunstmatige intelligentie; de linguïstische benadering, m.n. Chomsky; fysiologische psychologie; en tenslotte: kritische theorie en humanistische psychologie – gebundeld als 'neorationalistische stromingen' – over dat alles zijn hoofdstukjes, paragrafen of bladzijden te vinden. Tenslotte is er, naast registers en literatuur, nog een verklarende woordenlijst – die op de achterflap 'uitvoerig' wordt genoemd, maar die de lezer veeleer (vrij willekeurig-)selectief aandoet.

Er staat dus zeer véél in dit boek. Is het ook een goed boek?

Een deel van het antwoord ligt in het bovenstaande al besloten. Een boek waarin zó veel wordt aangehaald, waarin de schrijvers zó zeer ernaar gestreefd hebben niets te vergeten, vooral de nieuwste groeigebieden en controversen niet, zo'n boek kan een goed naslagwerk voor ver gevorderden zijn, maar nauwelijks een goed leerboek voor beginners.

Er valt zeker veel te loven. Het idee om te breken met de bestaande eenzijdige traditie van ahistorisch en afilosofisch psychologieonderwijs is sympathiek. De meer rustig-betogend geschreven stukken in het historische deel (b.v. over het empirisme) zijn instructief en boeiend – althans voor de oudere, deskundige lezer. De schrijvers trachten iedere stroming zo goed mogelijk recht te doen, zonder nochtans onzekerheid te laten bestaan over hun eigen opvattingen – die bij de tijd zijn,

zij het niet altijd duidelijk. En nogmaals: er staat véél in dit boek; dat heeft voordelen.

Maar dan: het eerste, systematische deel is veel aanvechtbaarder, veel zwakker dan het tweede, historische. De tekst verwacht de lezer inzake de verhouding van de psychologie tot moeder wijsbegeerte: geëmancipeerd (hfdst. II) of niet (hfdst. IV)? Een ander ernstig punt, dat met het vorige verband houdt, is dat het bestaan van 'scholen' – gebaseerd op 'verschil van mening over de methodische spelregels op een bepaald vakgebied' (p. 4) – als de gewoonste zaak van de wereld, ja zelfs in het kader van een beschrijving van 'de wetenschappelijke grondhouding', wordt ingevoerd. Heel opvallend komt dit tot uiting bij de bespreking van de vierde van de 'zes karakteristieken' van die grondhouding, namelijk dat 'de wetenschap streeft naar *betrouwbare kennis*'. In de toelichting daarbij staat namelijk het volgende (p. 5): 'In het woord 'betrouwbaar' zit een element van als juist aanvaard worden door elk lid van een bepaalde wetenschappelijke school'. Buiten die 'school' niet?? Het woord 'forum' komt dan ook niet in het zakenregister voor... Ook als de schrijvers hiermee niet bedoelen te zeggen, dat van de 'school' afhangt of iets al dan niet 'betrouwbare kennis' is – d.w.z.: ook als zij *niet* de mogelijkheid van psychologie als echte wetenschap afschrijven (en de volwassen dochter bij moeder wijsbegeerte willen thuishouden) – ook dan moet deze behandelingswijze van 'scholen' bij een lezer die het vak al kent een vreemde indruk wekken.

Die indruk wordt versterkt door het historische deel. Dit rept nergens van enig *weten*, van en door de psychologie als wetenschap verkregen, maar alléén, uit en te na, van haar problemen, filosofische betrekkelijkheden en achtergronden, problemen, stromingen en: scholen. Zelfs uw recensent be kroop tegen het einde van deze tekst steeds meer het gevoel: Hoe heb ik ooit kunnen denken dat een wetenschap met zo'n verleden een toekomst zou kunnen hebben? Wat moeten jonge studenten – als zij erin slagen de inhoud te verwerken – dan wel voor indruk krijgen? Als zij nog niets weten van wat nu de echte, door de wetenschap bereikte, basis-kennis en basisbegrippen van het vak zijn, als zij nog geen tentamen hebben hoeven doen over een handboek getiteld 'Psychology's body of knowledge' (dat trouwens niet bestaat)? Een voor wetenschap begaafde student, die via dit boek met de psychologie kennis maakt, moet, dunkt me, zo reageren: Als het daar zó gaat, kies ik een andere studie.

Bij dit bezwaar tegen dit boek als leerboek komt dat

van de overdaad. Overdaad aan behandelde problemen, wel te verstaan, die óf passé zijn – geschiedenis immers – óf een paar abstractieniveaus hoger liggen, dan het niveau waarop jonge studenten zich intellectueel kunnen bewegen en zich zelf dingen afvragen. Wil men zulke problemen toch behandelen, omdat men dat van belang acht, dan moet men die jonge studenten daar dus naar toe (op-)trekken; en dat kan eenvoudig niet goed gebeuren als men zo veel tegelijk aanhaalt.

Inderdaad is het niveau van doordenking en didactische helderheid – het kan niet anders – in dit boek zeer ongelijk. Vooral in deel I worden nogal wat ideeën en problemen naar voren gebracht, waarvan de deskundige lezer het gevoel krijgt dat de schrijvers er óf zelf niet uitgekomen zijn óf niet in geslaagd zijn ze zo te presenteren dat hun aard, betekenis en actueel belang goed over het voetlicht komt. In beide gevallen kan men bij jonge studenten hoogstens een leereffect verwachten van het type: 'Psychologie is moeilijker dan je denkt', en eventueel: 'Leer de taal (en het jargon) maar napraten; het gaat toch niet over je leven'. Bij een boek dat zo'n overdaad aan technische termen (-ismen e.a.) uit het filosofen- en psychologenjargon invoert – en dat doorspekt is met 'modhollandse' of 'hollengelse' niet-technische woorden, die men zich bij zijn initiatie in ons vak tegenwoordig mede eigen schijnt te moeten maken (rationale, evidentie, assumptie, predicieren, interacteren, veralgemeniseren (brr), reflecteren, ja zelfs reïncorceren, p. 309) – mag het risico van 'verbalisme' bij studerende bepaald niet worden onderschat. Denkt men zich deze tekst als 'leerstof' voor een tentamen (met een paar jonge assistenten om er items bij te maken) dan ontstaat een beeld, dat op een nachtmerrie gaat lijken – een nachtmerrie voor studenten die echt iets willen begrijpen, en voor de psychologie.

Laat ik het voorzichtiger stellen: het lijkt me buitengewoon moeilijk dit boek zo te gebruiken dat het *als leerboek* goed, en niet averechts, gaat functioneren. Om te vermijden dat het leerproces bij studenten telkens weer de mist ingaat – de mist van de filosofische vaagheid, de onbegrijpelijkheid, het verbalisme – zal er veel leiding en begeleiding bij nodig zijn; als dat helpt. Ondanks een aantal didactisch voortreffelijk geslaagde gedeelten, met name in Deel II, moet gezegd worden dat de tekst zelf in dit opzicht te kort schiet.

Samengevat: een gedegen studie, een bruikbaar naslagwerk, een interessante poging, maar als leerboek een zeer twijfelachtige aanwinst.

A. D. de Groot

E. Emmer en G. Millet, *Lehren lernen durch Experimente*, Klett Verlag, Stuttgart, 1973, 174 pag., ISBN 3.12.922140.9., DM. 15,50

Deze vertaling van het Amerikaanse *Improving Teaching Through Experimentation* (1970) is bedoeld voor aanstaande en pas beginnende docenten. De oorspronkelijke ondertitel 'a laboratory approach' is in de vertaling vervangen door 'Unterrichtstechnik, Lehrstrategien, Lehrverhalten'. Het werk dat zich richt op lesvoorbereiding,

lesuitvoering en lesbespreking valt in drie delen uiteen: schoolpracticum, fundamentele onderwijstaken (m.b.t. beginsituatie, doelstellingen, motivatie, evaluatie), leertaken (m.b.t. begrippen, probleemoplossingen, houdingen, vaardigheden, leerdoelen). De elf hoofdstukken hebben steeds dezelfde, duidelijke structuur: een theore-

tische inleiding tot het betreffende onderwerp (bv. Feststellung der Bereitschaft) wordt gevolgd door een beschrijving van de benadering c.q. aanpak van het onderwerp (b.v. Strategien zur Bestimmung der Bereitschaft) en afgerond met praktische suggesties, opdrachten en verwijzingen, (b.v. Feststellung der Bereitschaft: vorgeschlagene Aktivitäten). De theorie die geboden en het onderwijsleermodel dat ontwikkeld wordt zijn niet dermate origineel dat ze bespreking verdienen. Het werk ontleent echter zijn waarde aan de overvloed aan prac-

tische adviezen, protocollen, (observatie) schema's en voorbeelden.

Ik kan daarom allen die betrokken zijn bij instituuts- en schoolpractica kennismaking met deze publicatie zeer aanbevelen. Wanneer bovendien de klachten over onvoldoende beheersing der moderne vreemde talen bij WO en HBO studenten niet overdreven zijn, zou het zeker de moeite lonen om Emmer en Millet voor het nederlandse taalgebied te vertalen en eventueel te bewerken.

J. H. G. I. Giesbers

K. Evans: *The Development and Structure of the English Educational System*. University of London Press 1975, 361 p., ISBN 0-340.17607.5, £ 3.40.

Dit boek beschrijft de geschiedenis van het Engelse onderwijs sinds 1800 in het algemeen, de ontwikkeling en huidige structuur van het onderwijssysteem in Engeland en Wales in het bijzonder. Degenen die bekend zijn met de studies van Barnard, Musgrave, Morrish, Curtis, Dent, Lowndes en Eaglesham zullen weinig gemotiveerd zijn om dit werk ter hand te nemen. Enerzijds hebben ze gelijk: Evans biedt vergeleken met andere auteurs geen 'schokkende' nieuwe informatie.

Anderzijds kan ik kennismaking met zijn werk aanbevelen omdat hij de vijftien hoofdstukken volgens een didactisch goede formule heeft opgezet. Elk hoofdstuk begint met een duidelijke doelstellingsbepaling die tevens een kernachtige samenvatting is van wat de lezer geboden zal worden; titels en subtitels geven vervolgens een overzichtelijke structuur aan de inhoud als zodanig en zetten

tevens de respectieve dimensies uit waarlangs de schrijver zijn betoog ontwikkelt; een hoofdstuk wordt steeds besloten met een paragraaf die (literatuur)-verwijzingen voor verdere verdieping en studie biedt en die aan de lezer de belangrijkste probleemgebieden voorlegt die gerelateerd zijn aan het in het hoofdstuk behandelde thema.

Evans' studie is bedoeld voor studenten aan Colleges of Education en universiteiten die d.m.v. schriftelijke verhandelingen hun kennis van de Engelse onderwijsgeschiedenis moeten demonstreren. Hij wijdt daarom zijn laatste hoofdstuk aan de moeilijke kunst van 'Essay Writing'. Alleen al deze achttien pagina's maken kennismaking met zijn compacte en informatieve studie in vele opzichten lonend.

J. H. G. I. Giesbers

R. A. C. Hoksbergen: *Ons Handels(avond)onderwijs 1875-1975*. Tjeenk Willink, Groningen 1975, 146 p., ISBN 90.01.40053.1., f 13,50 (7 bijlagen).

In 1974 bestond de Bond van Schoolbesturen voor Handelonderwijs vijftig jaar; in 1975 vierde de Bond van Directeuren en Leraren bij het Handelsavondonderwijs het gouden jubileum maar werd deze onderwijsvorm ook omgezet in het Avondmavo en Avondmeao. Deze feiten vormen de aanleiding tot deze geschiedenis van het handelsavondonderwijs.

Hoofdstuk I behandelt de opkomst, bloei en afbraak van dit onderwijs.

In de wet Thorbecke werd het handelonderwijs niet apart genoemd omdat de HBS de afzonderlijke handelschool overbodig zou maken. Vrij spoedig bleek echter dat de HBS niet beantwoordde aan de doelstelling een opleiding te bieden voor handel en nijverheid. Vandaar dat men rond de eeuwwisseling tal van handelsdagscholen met drie- of vierjarige cursusduur ziet ontstaan die in de periode 1900-1935 tot grote bloei kwamen. Het handelsavondonderwijs blijkt echter voor veel grotere aantallen leerlingen belangrijk te zijn geweest en ontwikkelde zich m.n. na de Tweede Wereldoorlog zeer voorspoedig. Deze ontwikkeling werd echter ernstig gefrustreerd doordat deze onderwijsvorm geen duidelijke plaats kreeg in het wetsontwerp WVO dat minister Cals in 1958 indiende. Avondonderwijs werd gezien als tweede

kans onderwijs dat parallel aan maar ook subsidiair aan het dagonderwijs was. Handelsavondonderwijs had echter geen equivalent in het dagonderwijs en viel in deze redenering dus tussen wal en schip.

Financiële moeilijkheden, terugloop van leerlingaantallen, concurrentie van andere onderwijsvormen en onenigheid in eigen kring bezegelden vervolgens het lot van het handelsavondonderwijs dat per 1 augustus 1975 ophoudt te bestaan.

Hoofdstuk II is gewijd aan de achtergrond en motieven van leerlingen die het avondonderwijs bezochten en bezoeken. Helaas is weinig goed empirisch materiaal voorhanden. In het algemeen kan echter gesteld worden dat het avondonderwijs een belangrijke tweede kansfunctie had en heeft en daarnaast veel gelegenheid bood en biedt voor na-, her- en bijscholing. Hoksbergen komt tot een aantal conclusies waarvan ik er twee vermeld: Motieven die voortkomen uit de drang zich te ontplooiën (onderwijsachterstand inhalen, algemene ontwikkeling verwerven, voorbereiden op verdere studie etc.) zijn belangrijker en frequenter dan motieven ontstaan vanuit de wisselwerking tussen de persoon en zijn sociale omgeving; omdat de behoeften van Meao-leerlingen algemeen en minder beroepsgericht zijn, kan dit schooltype

niet volledig die leerlingen opvangen die voor 1975 het handelsavondonderwijs kozen.

Hoofdstuk III levert een beschouwing over de toekomst van het avondonderwijs. De auteur kiest m.i. het terrechte uitgangspunt dat avondonderwijs meer dan een herkansingsinstituut is en verdient als onderwijsvorm sui generis gezien te worden i.p.v. als onvolwaardige remplaçant van dagonderwijs. Hij voorziet en bepleit een belangrijke functie van avondonderwijs in het kader van éducation permanente, de Open School e.d.

De geringe aandacht die de Contourennota aan het avondonderwijs besteedt is misschien indicatief voor het gebrek aan belangstelling dat deze onderwijsvorm van

departementale zijde ondervindt. De schijnwerpers richten zich op TV, schriftelijke cursussen, het zg. multimediaal onderwijs in het algemeen. Wanneer hiervan het gevolg is dat het huidige avondonderwijs van het toneel gaat verdwijnen, betekent dit een groot verlies voor het nederlands onderwijs omdat de discussie over zowel tweede kans- als tweede weg onderwijs in hoge mate kan profiteren van de kennis en ervaring opgeslagen in het avondonderwijs. Het is een van de verdiensten van de hier besproken publicatie dat ook deze functie van het avondonderwijs weer eens extra onderstreept wordt.

J. H. G. I. Giesbers

Mededelingen

Opleidingen voor de akte M.O.-Pedagogiek

<i>Naam en adres instelling</i>	<i>Onderwijsplaatsen</i>	<i>M.O.-A</i>	<i>M.O.-B</i>
Pedagogisch Seminarium aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, De Laïressestraat 142, Amsterdam, Tel. 020-739146 Studieleider: Prof. dr. J. W. van Hulst	Amsterdam	x	x
Stichting Nutsseminarium aan de Universiteit van Amsterdam Nieuwe Prinsengracht 89, Amsterdam, Tel.: 020-253366 Algemeen studieleider: dr. N. Deen, Coördinerend studieleidster: Mevr. drs. F. G. Broekhuijsen-Leewis	Amsterdam	x	x
P.B.N.A., afd. Culemborg, Velperbuitensingel 6, Arnhem Tel.: 085-716151, Studieleider: Prof. dr. G. Th. M. Verhaak	Arnhem	x	
Stichting voor Pedagogisch Onderwijs aan de Rijksuniversiteit te Groningen, Reitdiepkade 3A, Groningen, Tel.: 050-114998 Studieleider: Prof. dr. L. van Gelder	Groningen	x	x
Noordelijke Leergangen onder auspiciën van 'De Fryske Akademy' Coulonhuis, Doelenstraat 8, Leeuwarden, Tel.: 05100-31414 Studieleiders: Drs. J. J. Kuiper Drs. J. J. H. Oosterwijk	Leeuwarden Zwolle	x x	
Katholieke Universiteit Nijmegen, Subfaculteit der pedagogische en andragogische wetenschappen Afdeling M.O.-opleidingen, Erasmuslaan 40, Nijmegen, Tel.: 080-512151, toestel 2151 Algemeen studieleider: Prof. dr. G. Th. M. Verhaak Studiecoördinator: Dhr. G. Mochèl	Nijmegen	x	x
Hoogveld Instituut, Stikke Hezelstraat 1-3, Nijmegen, Tel.: 080-225073 Studieleider: Dr. V. J. Welten	Nijmegen	x	
Nutsacademie voor Pedagogische en Maatschappelijke Vorming, Heemraadsingel 80, Rotterdam, Tel.: 010-773811 Studieleider: Prof. dr. L. de Klerk	Rotterdam	x	x
Katholieke Leergangen Tilburg, Tivolistraat 14, Tilburg, Tel.: 013-436000, Studieleider: Dhr. B. G. Ris	Tilburg Amsterdam 's-Gravenhage Sittard	x x x x	x x x x
Pedagogisch Seminarium, Stadhouderslaan 94, Utrecht, Tel.: 030-515859 Studieleider: Drs. J. de Jong	Utrecht	x	x

Sociolinguïstiek

Op 21 februari van dit jaar werd door de Sociaal-Wetenschappelijke Raad van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen een conferentie gehouden over sociaal-wetenschappelijk en taalkundig onderzoek, waaraan door Nederlandse en Belgische onderzoekers werd deelgenomen. Grondslag van de beraadslagingen was een discussienota van Prof. Dr. H. C. J. Duijker en Prof. Dr. E. M. Uhlenbeck 'Taal-kunde en Sociale Wetenschappen', in 1975 uitgegeven in de serie Werkdocumenten van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad. De conferentie kon zich verenigen met de conclusie van de discussienota, namelijk dat interdisciplinair overleg de basis moet zijn voor het onderzoek op de grensgebieden van taalkunde en sociale wetenschappen.

Het ligt in de bedoeling een tweede conferentie te houden, tijdens welke zal worden nagegaan op welke wijze het onderzoek op de genoemde gebieden kan worden bevorderd.

Men denkt bijvoorbeeld aan de mogelijkheid een werkverband sociolinguïstiek op te richten. Het is van belang dat zoveel mogelijk onderzoekers die actief zijn op het terrein van de sociolinguïstiek bij het verdere overleg worden betrokken. Daarom worden antropolinguïsten, psycholinguïsten, onderwijskundigen, taalsociologen, kortom allen die onderzoek doen op het gebied van de sociolinguïstiek in de ruimste betekenis van het woord, verzocht hun naam, wetenschappelijke discipline, het terrein van door hen verricht onderzoek en de titels van hun publikaties bekend te maken aan de secretaris van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad, Dr. H. J. Scheffer, Kloveniersburgwal 29, Amsterdam. Zij zullen de notulen van de eerste conferentie ontvangen en te zijner tijd worden uitgenodigd de tweede conferentie bij te wonen.

Symposium

„Toepasbaarheid van taxonomieën”

Het geven van onderwijs is een gerichte handeling. Bij de analyse van een onderwijsleerproces neemt het doel van het onderwijs een wezenlijke plaats in. Het is van belang onderwijsdoelen te kunnen classificeren.

Over de toepasbaarheid van taxonomieën werd op 30 januari '76 een symposium gehouden, dat werd georganiseerd door de vakgroep didactiek natuurkunde.

Voor een (beperkt) aantal belangstellenden is een exemplaar van het verslag van dit symposium verkrijgbaar. Men richtte de aanvraag via een briefkaart aan drs. J. W. Stumpel, Natuurkundig Laboratorium der Vrije Universiteit, De Boelelaan 1081, Amsterdam.

Inhoud andere tijdschriften

Persoon en Gemeenschap

28ste jaargang, nr. 6, februari 1976

Problematiek van de technische ingenieurs, door G. van Vaek

Kindermishandeling, door M. Blommaert

De onderwijzende mens in de maalstroom van onop-houdelijke hervormingen, door K. Cuypers

De Nationale Dienst voor Leerlingenvervoer, door F. Calders

V.L.O. in een notedop, door V. van Lommel-Brokken

Boekbesprekingen

Her en Der

Persoon en Gemeenschap

28ste jaargang, nr. 7, maart 1976

Kleuterleidsters, let op uw zaak, door M. Bervoets

Wetenschappelijk werk in het V.S.O., door J. Pergoot

V.S.O. en traditioneel onderwijs verenigd door het K.B. van 31.7.75, door R. Laumen

Standpunt: Evaluatie in het V.S.O., door Walter Jansen

Spelling in de basisschool: een werkdocument, door I. Buyle

Wat met het modewoord 'psychomotoriek'? (I), door G. Dille

Verwijdering en toenadering door de opvoeding van 'Oost' en 'West', door K. Cuypers

Recentelijk. De hervorming van het muziekonderwijs

Uit de congressenzaal: Onderwijsresearch en Praktijk, door W. Jansen

Her en Der

Ontvangen boeken

Hammel W., *Aspekte sittlicher Erziehung*, Julius Klinkhardt Verlagsbuchhandlung, Bad Heilbrunn, 1976, DM. 12,60

Hendriks A. F. en Mönks F. J., *Opvoeding als sociaal leerproces*, (2e, aangevulde druk) Van Gorcum & Comp., Assen, 1976, f 19,50

Junker H., *Konfliktberatung in der Schule; Kommunikationsprobleme - Ursache - Hilfen durch den Lehrer*, Kösel Verlag, München, 1976, DM. 19,80

Keyser C. De, Vroede M. De, Swinnen K. (Red.), *Liber Amicorum † Professor Dr. V. D'Espallier*, Universitaire Pers Leuven, 1976, BFrs. 750,—

Luijpen W., *Rechtvaardigheid*, Tjeenk Willink, Groningen, 1976, f 28,50

Maskus R., *Unterricht als Prozess*, Julius Klinkhardt Verlagsbuchhandlung, Bad Heilbrunn, 1976, DM. 19,80

Merrit J., *Opvoeding voor het leven* (vertaling: *What shall we teach*, 1974), Het Wereldvenster, Baarn, 1975, f 16,50

Michon J. A., Eijkman E. G. J., Klerk L. F. W. de, (Red.) *Handboek der Psychonomie*, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1976, f 56,—.

Newberg N. en Borton T., *Emotionales und soziales Lernen in der Schule* (vertaling: Education for Student Concerns, 1965), Kösel Verlag, München, 1976, DM. 18,—

Vandekerckhove L. en Huyse L., *In de buitenbaan*, Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 1976

Ontvangen rapporten

Hoogbergen Th. G. A., Schijf R. J. B. en Wildeman J. B., *Onderwijs in de D.D.R.*

Vakgroep Didaktiek Natuurkunde V.U., Amsterdam, *Toepasbaarheid van taxonomieën*, Verslag van een symposium

Vereniging De Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra, Amsterdam, *Current Contents* - 1e kwartaal 1976

Opleiden en meten

een handboek, tevens geprogrammeerd leerboek voor (aspirant) leerkrachten, met zeer concrete richtlijnen voor het geven van efficiënte opleidingen en het effectief meten van de leerresultaten.

J.B. Dekker, geprogrammeerde instructie-deskundige
IX + 325 pag., ing. f 36,25. ISBN 90 01 20351 5

In dit boek zijn richtlijnen opgenomen, die elke leerkracht de mogelijkheden verschaffen om: de overdracht zó te organiseren dat deze als optimaal efficiënt kan worden aangemerkt; de meest geschikte meetmethodieken te kiezen en te hanteren; de individuele meting van de leerresultaten te organiseren; vragen met keuze-antwoorden te formuleren; vragen met door de leerlingen zelf te construeren antwoorden te gebruiken; overdracht en meting multimedial te organiseren.

Het boek is voornamelijk bestemd voor allen die zich bezig houden met de verschillende vormen van *beroepsopleiding*, maar het kan in beginsel worden gebruikt door alle leerkrachten die hun onderwijs op een moderne, efficiënte wijze wensen te organiseren.

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

H. D. Tjeenk Willink Groningen

3819 322

Andragologie in blauwdruk

Prof. dr. T.T. ten Have
X + 228 pag., ing. f 31,75, 2e druk. ISBN 90 01 37474 3

In deze blauwdruk van de andragologie wordt het terrein van studie en onderzoek verkend en verkaveld. Het object van onderzoek: de andragogische arbeid, de hulp- en dienstverlening aan volwassenen in hun vele vormen, wordt eerst nader afgepaald, waarna daarbinnen een reeks typen en varianten worden onderscheiden. De normatieve problemen, inherent aan andragogie, worden geanalyseerd en gelokaliseerd, en in aansluiting daarop wordt een structuurontwerp van de andragologie, inclusief de onderbouw in drie lagen, gepresenteerd. Bovendien zijn twee modellen opgenomen en toegelicht: een model voor de procesfasen en een model voor de concretisering van andragogische doelstellingen.

Het boek is van groot belang voor studenten aan universiteiten en sociale academies, maar evenzeer voor praktijkwerkers die hun theoretische ondergrond willen verstevigen.

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

H. D. Tjeenk Willink Groningen

3819 322